

Onderwerp

Wijziging Omgevingsvisie Zuid-Holland herziening 2025

Bestuurlijke samenvatting van het voorstel

Herziening Omgevingsbeleid 2025 betreft een brede herziening van het provinciale Omgevingsbeleid. Het Omgevingsbeleid wordt regelmatig herzien om het actueel en toepasbaar te houden.

Met dit Statenvoorstel adviseren we uw Staten om de motie 1801 en toezegging RM/T.2025.026 als afgedaan te beschouwen.

De Herziening Omgevingsbeleid 2025 (hierna: Herziening 2025) heeft betrekking op een integrale wijziging van de vier onderdelen van het Omgevingsbeleid:

- Omgevingsvisie Zuid-Holland;
- Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV);
- Delegatiebesluit Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (Delegatiebesluit ZHOV);
- Omgevingsprogramma Zuid-Holland.

Dit besluit betreft de wijziging van de Omgevingsvisie Zuid-Holland herziening 2025.

Het Omgevingsbeleid

Het Omgevingsbeleid van provincie Zuid-Holland bestaat uit drie instrumenten: de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. De Omgevingsvisie geeft onder het kopje 'Dit is Zuid-Holland' een beschrijving van de huidige staat van de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland. Daarnaast wordt onder 'Koers van Zuid-Holland' de toekomst, zoals de provincie die voor zich ziet, beschreven. Om daar te komen zijn ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes geformuleerd. In de ambities wordt omschreven waar de provincie heen wil, de beleidsdoelen geven hier richting aan en de beleidskeuzes bepalen hoe de ambities bereikt dienen te worden.

In het Omgevingsprogramma staat beschreven welke maatregelen de provincie treft (inclusief alle activiteiten die ze uitvoert) om haar visie waar te maken. Tot slot staan in de Omgevingsverordening de regels over wat wel en niet is toegestaan binnen de provinciegrenzen. Deze regels werken door naar derden en zijn gericht op het beschermen en benutten van fysieke leefomgeving. Het merendeel betreft instructieregels die voorschrijven hoe waterschappen en gemeenten bepaalde onderwerpen in hun besluiten moeten opnemen, maar er zijn ook een aantal direct werkende regels waar burgers en bedrijven zich aan moeten houden.

Drie Statenvoorstellen en één brief

De Omgevingswet schrijft voor dat over deze vier onderdelen afzonderlijk wordt besloten. Voor de wijziging van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV) en de wijziging van het Delegatiebesluit Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (Delegatiebesluit ZHOV) is in lijn met de vereisten van de Omgevingswet een afzonderlijk Statenvoorstel gemaakt, dat gelijktijdig ter besluitvorming is aangeboden (NB: Omdat elk besluit zelfstandig leesbaar moet zijn komt de beschrijving van het proces in de alle Statenvoorstellen grotendeels overeen). De wijziging van het Omgevingsprogramma is reeds door Gedeputeerde Staten vastgesteld en wordt u gelijktijdig ter kennisname aangeboden.

Planning

De stappen die Herziening 2025 tot nu toe heeft doorlopen zijn hieronder weergegeven.

Moment	Datum
Open Huis Omgevingsbeleid 2024	28 maart 2024
Vaststelling startnotitie in Provinciale Staten (PS)	18 september 2024
Open Huis Omgevingsbeleid 2025	6 maart 2025
Internetconsultatie	6 maart t/m 24 maart 2025
Technische sessie Proces Herziening 2025	3 oktober 2025
Vaststelling ontwerp in GS	14 oktober 2025
Ambtelijke presentatie voor gemeenten (Webinar)	30 oktober 2025
Terinzagelegging	4 november t/m 15 december 2025
Technische sessie Aandachtspunten Herziening 2025	4 februari 2026
Vaststelling incl. Nota van Beantwoording in GS	10 maart 2026

De planning, zoals nu voorzien, voor de Herziening 2025 is hieronder weergegeven. Het gaat om verwachte data afhankelijk van de door u gewenste momenten van verdere behandeling.

Moment	Datum
Procedurevergadering Commissie Ruimte en Milieu (RM)	1 april 2026
Hoorzitting Commissie RM	10 (en 17) april 2026
Besprekvergadering Commissie RM	13 mei 2026
Vaststelling in PS	3 juni 2026
Inwerkingtreding	Juli/Augustus

Leeswijzer

Een volledig overzicht van alle wijzigingen van het omgevingsbeleid is opgenomen in de Nota van Motivering. Hierin is per gewijzigd onderdeel van het omgevingsbeleid aangegeven welke wijzigingen er zijn doorgevoerd in de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. Per gewijzigd onderdeel is ook een motivering opgenomen, waarin uitleg wordt gegeven over het 'hoe en waarom' van de wijziging. In de Nota van Motivering is de volgorde en indeling van beleidsdoelen en beleidskeuzes uit de omgevingsvisie gevolgd. Daarnaast is er te lezen hoe de input uit de internetconsultatie of afzonderlijke participatietrajecten heeft bijgedragen aan de wijziging. Bij het ontwerpbesluit voor de wijziging van de omgevingsverordening, bijlage bij het Statenvoorstel 'Wijziging Zuid-Hollandse Omgevingsverordening herziening 2025' is ook een (aanvullende) motivering opgenomen die wat meer gericht is op de juridische aspecten.

Na het lezen van de Nota van Motivering zijn de exacte wijzigingen na te slaan in de volgende stukken:

- Wijzigingsbesluit Zuid-Hollandse Omgevingsverordening herziening 2025 (met renvoi weergave) (bijlage bij Statenvoorstel – Wijziging Zuid-Hollandse Omgevingsverordening Herziening 2025), met daarin opgenomen aanvullende motivering
- Wijziging Omgevingsvisie Zuid-Holland herziening 2025 (met renvoi weergave)
- Wijziging Omgevingsprogramma Zuid-Holland herziening 2025 (met renvoi weergave) (bijlage bij GS-brief aan PS – Wijziging Omgevingsprogramma Herziening 2025)

Vervolgens geven het Omgevingseffectrapport (OER), het Plan-MER Windenergie Lansingerland en de Leefomgevingstoets (LOT) een beeld van de effecten van de herziening 2025 op de leefomgeving.

In de Nota van Beantwoording zijn alle zienswijzen samengevat tot afzonderlijke punten, ook wel 'deel-zienswijze', en opgedeeld op onderwerp. Elke indiener en elke deel-zienswijze is voorzien van een eigen unieke code. Gedeputeerde Staten hebben elke deel-zienswijze van een reactie voorzien. Daarnaast zijn er thematische antwoorden opgesteld omdat over deze onderwerpen meerdere indieners dezelfde of vergelijkbare vragen en/of opmerkingen hadden. Deze zijn gebundeld beantwoord, en hier wordt naar verwezen bij de beantwoording per indiener.

In de Reactienota Inbreng Statenfracties zijn alle mondelinge (commissies 14 november en 19 november 2025) en schriftelijke ingebrachte punten door Gedeputeerde Staten van reactie voorzien.

De wijzigingen van de omgevingsdocumenten zijn ook digitaal beschikbaar gesteld op <https://omgevingsdocumenten.zuid-holland.nl/ps-herziening2025>.

Voorafgaande besluitvorming

Uw Staten hebben de startnotitie voor deze herziening vastgesteld op 18 september 2024 en daarbij ter kennisname ook de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ontvangen. Op basis van de startnotitie en de NRD is gestart met de beleidsontwikkeling en het opstellen van het OER. In maart van dit jaar heeft, aanvullend op participatietrajecten die onderwerpen binnen de herziening zelf doorlopen, een internetconsultatie plaatsgevonden. In de internetconsultatie zijn de ambtelijke concepten van de herziening gedeeld, en kon eenieder daarop reageren. Hier is in communicatie met partners, en communicatie via sociale media uitgebreid aandacht voor gevraagd. Dit met het doel om zoveel mogelijk belanghebbenden te bereiken. Met een online formulier waarin gereageerd kon worden op onderwerpen naar keuze, is geprobeerd de internetconsultatie zo toegankelijk mogelijk te maken.

De uitgebreide aandacht voor de internetconsultatie, en de vorm waarin deze gepresenteerd is, heeft geleid tot 194 reacties. Daarnaast hebben de verschillende onderwerpen van de herziening 2025 een eigen voorbereidings- en participatietraject doorlopen. In de Nota van Motivering is per beleidskeuze terug te lezen hoe de participatie, waaronder de internetconsultatie heeft bijgedragen aan de beleidswijziging.

Daarna hebben Gedeputeerde Staten het ontwerp van de herziening 2025 vastgesteld (14 oktober 2025), en dit ter inzage gelegd (4 november t/m 15 december 2025). Hierop zijn 825 zienswijzen ingediend. Deze zijn samengevat en beantwoord in de Nota van Beantwoording, welke ter kennisname als bijlage bij dit Statenvoorstel is gevoegd.

Ruimtelijke Koers

Om ruimtelijke afwegingen te kunnen maken heeft PS op 10 mei 2023 de volgende vier sturende principes meegegeven voor uitwerking van de Ruimtelijke Koers:

1. Een toekomstbestendige leefomgeving is onze topprioriteit;
2. We accepteren dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland;
3. We sturen op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde;
4. We houden rekening met maatschappelijke kosten en baten op korte en lange termijn.

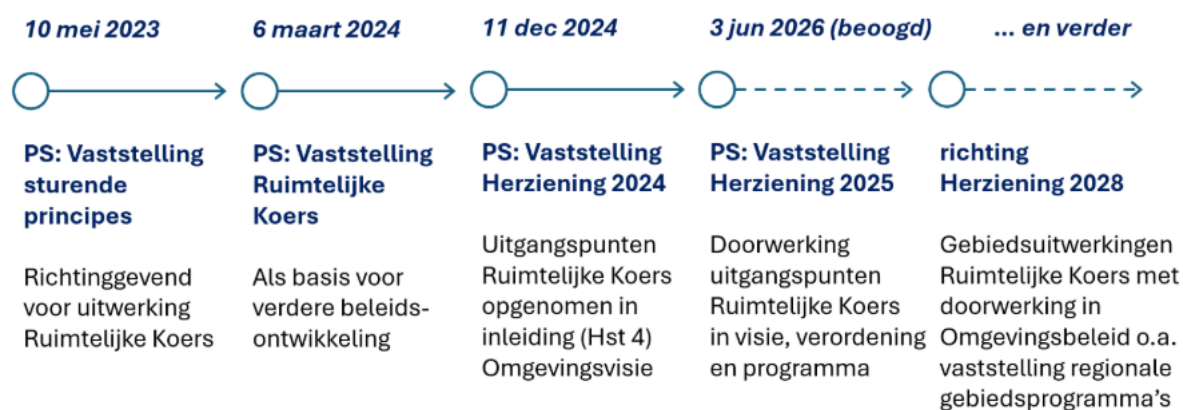
Vervolgens heeft PS op 6 maart 2024 de hieruit volgende Ruimtelijke Koers voor een toekomstbestendig Zuid-Holland vastgesteld als basis voor verdere uitwerking in het provinciale Omgevingsbeleid. Hiermee zijn belangrijke keuzes gemaakt die ook als Ruimtelijk Voorstel aan het Rijk zijn toegestuurd voor verwerking in de Nota Ruimte.

Bij Herziening 2024 zijn de uitgangspunten van de Ruimtelijke Koers in de inleidende hoofdstukken van de provinciale Omgevingsvisie opgenomen, waarbij ook is vermeld dat de nieuwe koers zowel thematisch als gebiedsgericht nog nader zou worden uitgewerkt met het doel de resultaten daarvan stapsgewijs in het Omgevingsbeleid te verankeren.

In het voorliggende Statenvoorstel voor Herziening 2025 zijn daarin grote stappen gemaakt door de inleidende hoofdstukken 2, 4 en 5 van de Omgevingsvisie te actualiseren en in lijn te brengen met de Ruimtelijke Koers en de uitgangspunten hiervan ook doorwerking te laten vinden in alle andere onderdelen van de Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma.

Op dit moment wordt in samenspraak met medeoverheden en andere stakeholders nog aan de gebiedsgerichte uitwerking van de Ruimtelijke Koers doorgewerkt. In de gebiedsprocessen wordt het provinciale Omgevingsbeleid in overleg met gebiedspartners vertaald naar passende lokale en regionale inbedding, waarbij ook ruimte wordt geboden voor gebiedseigen afwegingen en keuzes.

Die keuzes kunnen aanleiding zijn voor het inzetten van de provinciale flexibiliteitsinstrumenten binnen de kaders van het vigerend Omgevingsbeleid of leiden tot afspraken over eventuele aanpassing van het Omgevingsbeleid. Daar waar dit het geval is zal dit volgens de daarvoor geldende herzieningsprocedures aan GS en PS worden voorgelegd.



Inhoud

Een overzicht van de belangrijkste inhoudelijke wijzigingen van het omgevingsbeleid, alsmede de wijzigingen waarover veel zienswijzen zijn ingediend is hieronder opgenomen. Daarbij is ook kort aangegeven tot welke aanpassingen de zienswijzen hebben geleid. Voor een volledig overzicht van de wijzigingen, overzichtelijk gerangschikt volgens de indeling in de Omgevingsvisie van ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes, kan de Nota van Motivering worden geraadpleegd.

Algemeen

De hoofdlijnen, doelstellingen en achtergrond van het provinciaal beleid worden in veel zienswijzen ondersteund. Waar beleid ook wordt vertaald in de verordening, zijn er wel opmerkingen over de strekking en het detailniveau van deze regels en de inperking van gemeentelijke afwegingsruimte. In de beantwoording is meer uitleg gegeven over het hoe en waarom van deze regels en soms zijn ook aanpassingen gedaan om de toepasbaarheid van de regels te verbeteren. Verduidelijkt is dat de provincie bij het stellen en formuleren van regels de afwegingsruimte van gemeenten niet meer dan nodig beoogt in te perken, onder meer door het formuleren van uitzonderingen en mogelijkheden te bieden om gemotiveerd af te wijken.

Leesbaarheid

Het is een blijvend aandachtspunt om de leesbaarheid van beleidsteksten te verbeteren. In deze herziening is extra aandacht besteed aan de leesbaarheid van de tekst onder het kopje 'Wat wil de provincie bereiken?' in iedere beleidskeuze. Deze tekst wordt ook weergegeven in onze Planning & Control stukken. Waar dit mogelijk was is de leesbaarheid verbeterd, hierbij is rekening gehouden met juridische- of integraliteitsvraagstukken die een andere bewoording mee kan brengen. In die gevallen zijn enkele juridische termen, of woorden zoals 'transitie' en 'innovatie' (deze zijn niet B1) blijven staan.

Inleiding

De inleidende hoofdstukken van de Omgevingsvisie zijn geactualiseerd en herschreven. Deze hoofdstukken zijn daarmee in lijn gebracht met de Ruimtelijke Koers die op 6 maart 2024 is vastgesteld door PS. Daarnaast is het onderdeel participatie toegevoegd.

Toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling

Dit betreft de vertaling van de Ruimtelijke Koers in de nieuwe beleidskeuze 'toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling' en bijbehorende maatregelen en regels. Het gaat daarbij om het beter beschermen en benutten van de ruimte in Zuid-Holland, onder andere door het groen en gezond intensiveren van steden en dorpen en het beter beschermen van de onbebouwde ruimte tegen stedelijke ontwikkelingen ten behoeve van de realisatie van prioritaire opgaven die randvoorwaardelijk zijn voor een toekomstbestendige ontwikkeling van Zuid-Holland, te weten:

- Een toekomstbestendige en veerkrachtige landbouwsector;
- Een robuust en klimaatadaptief water- en bodemsysteem;
- Een duurzaam en toekomstbestendig systeem voor energie- (drink)watervoorziening;
- Natuurherstel t.b.v. behoud en verbetering van de biodiversiteit.

In de Omgevingsverordening is hiertoe het ‘beschermingsgebied onbebouwde ruimte’ opgenomen. Voor dit beschermingsgebied zijn regels geformuleerd gericht op behoud van ruimte voor prioritaire opgaven, zuinig en meervoudig ruimtegebruik en regionale en gebiedsgerichte afstemming bij nieuwe ontwikkelingen.

Binnen het ‘beschermingsgebied onbebouwde ruimte’ gelden beperkingen voor stedelijke ontwikkelingen, uitzonderingen zijn er voor de grote buitenstedelijke bouwlocaties (voorheen ook wel “3 hectare locaties” genoemd), ‘straatje erbij’ en enkele kleinschalige stedelijke ontwikkelingen. Voor ‘straatje erbij’ is een specifieke regeling opgenomen. Een vergelijkbare regeling (‘bedrijfje erbij’) is opgenomen voor beperkte uitbreiding van bedrijventerreinen.

Voor het stads- en dorpsgebied is een nieuwe regel opgenomen, die erop is gericht om in omgevingsplannen rekening te houden met voldoende ruimte voor voorzieningen, met het oog op de beschikbaarheid, nabijheid en bereikbaarheid van deze voorzieningen. Het gaat daarbij in ieder geval om voorzieningen voor sport, spel en recreatie, onderwijs en eerstelijns zorg.

Aan de bestaande regel over woningdichtheid is een ondergrens van 33 woningen per hectare toegevoegd. Afwijking hiervan is alleen mogelijk in bijzondere gevallen, waarbij een goede motivering nodig is.

Ingezet wordt op gebiedsgerichte uitwerking van de Ruimtelijke Koers. Ruimtelijke afwegingen worden besproken op vijf BO-RO-tafels (Bestuurlijk Overleg Ruimtelijke Ordening). De RO-tafels worden onder andere ingezet voor het gezamenlijk opstellen van gebiedsuitwerkingen/programma’s en gebiedsafwegingen, inclusief bijhorende kaarten en uitvoeringsafspraken.

Veel zienswijzen hebben mede betrekking op dit onderwerp. Veel gemeenten hebben behoefte aan ruimte voor maatwerk en het stellen van eigen prioriteiten, met name kleinere gemeenten. Ook zijn er redelijk wat zienswijzen ingediend in relatie tot de begrenzing van bestaand stads- en dorpsgebied en het beschermingsgebied onbebouwde ruimte. De regels voor ‘straatje erbij’ worden als te strikt ervaren en er wordt gesteld dat de ondergrens van 33 woningen per hectare onvoldoende rekening houdt met het karakter van landelijke gemeenten.

Naar aanleiding van de zienswijzen zijn teksten en regels waar nodig verduidelijkt en aangepast. Daarnaast is de begrenzing van het beschermingsgebied onbebouwde ruimte op enkele plekken aangepast en zijn de mogelijkheden voor ‘straatje erbij’ in relatie tot weidevogelgebieden verruimd.

Landbouw

De bescherming van landbouwgrond is meegenomen in het kader van toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling. Met de instelling van het ‘beschermingsgebied onbebouwde ruimte’ wordt landbouwgrond beschermd tegen verstedelijking. In de teksten is extra benadrukt dat zorgvuldig moet worden omgegaan met landbouwgrond. In de regels in de omgevingsverordening wordt ‘toekomstbestendige landbouw’ genoemd als prioritaire opgave.

Windenergie

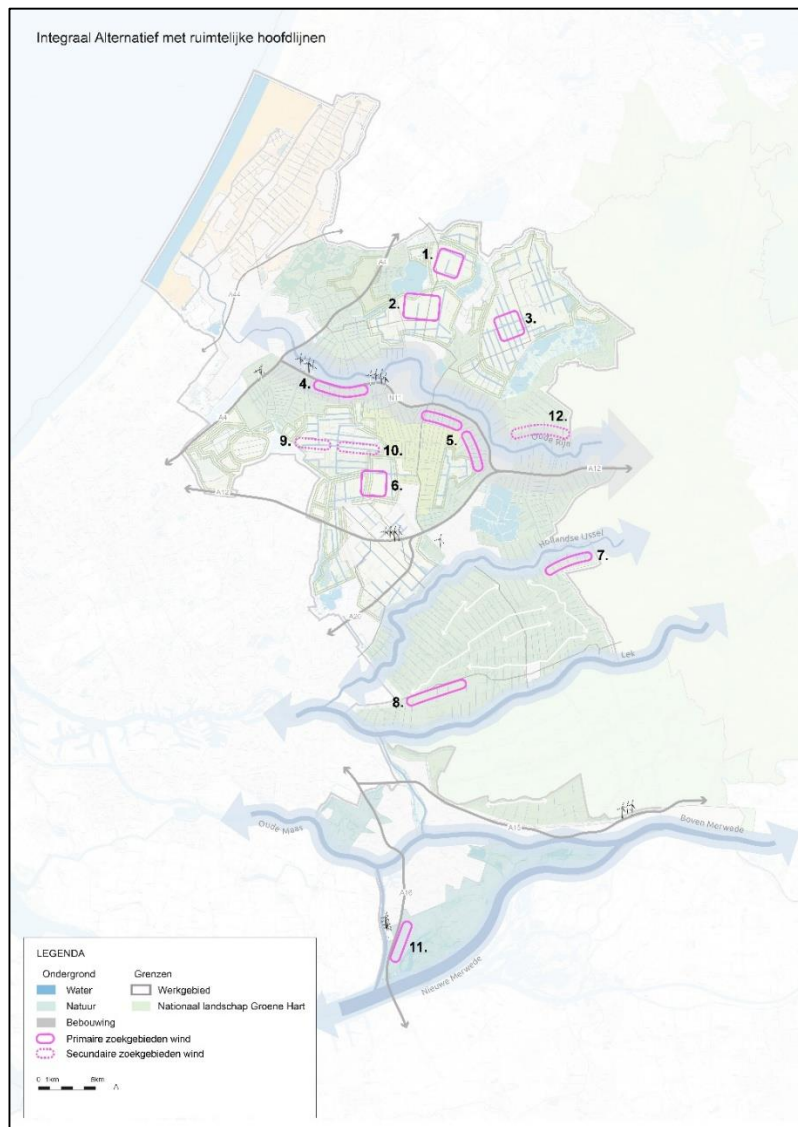
Van de in totaal 825 ingediende zienswijzen, hebben er 632 betrekking op windenergie. Bij omwonenden is veel gebruik gemaakt van vaste inhoudelijke formats; in totaliteit zijn er 205 unieke zienswijzen van omwonenden ingediend met exclusief het onderwerp windenergie. Veel indieners uiten hun zorgen over de landschappelijke aantasting er in de zoekgebieden windturbines worden geplaatst, zeker waar het gaat om de zoekgebieden rond Kaag en Braassem en Nieuwkoop. Ook zijn er zorgen over natuur, geluidshinder en gezondheid.

De provincie heeft vanaf het moment van publicatie van het ontwerp tot het moment van het definitieve voorstel voor de algemene Herziening diverse bestuurlijke gesprekken gevoerd met de RES-partners over de zoekgebieden voor windenergie. Ook is de regio's gevraagd te reageren hoe zij de RES-doelstellingen voor duurzame opwek willen realiseren, en of de regio's nog andere locaties wilden voordragen. Op basis hiervan, de bestuurlijke gesprekken met en zienswijzen van de regio en feedback vanuit de omgeving is een verdere afweging gemaakt tussen de zoekgebieden. Dit heeft ertoe geleid dat het aantal primaire zoekgebieden nu is teruggebracht van 9 naar 3. Dat betekent dat de provincie vooralsnog met de regio wil kijken of een gereduceerd aantal zoekgebieden het doelbereik kan bewerkstelligen. Op de kaart rechts op de volgende pagina is te zien dat het gaat om zoekgebieden 2, 4 en 5.

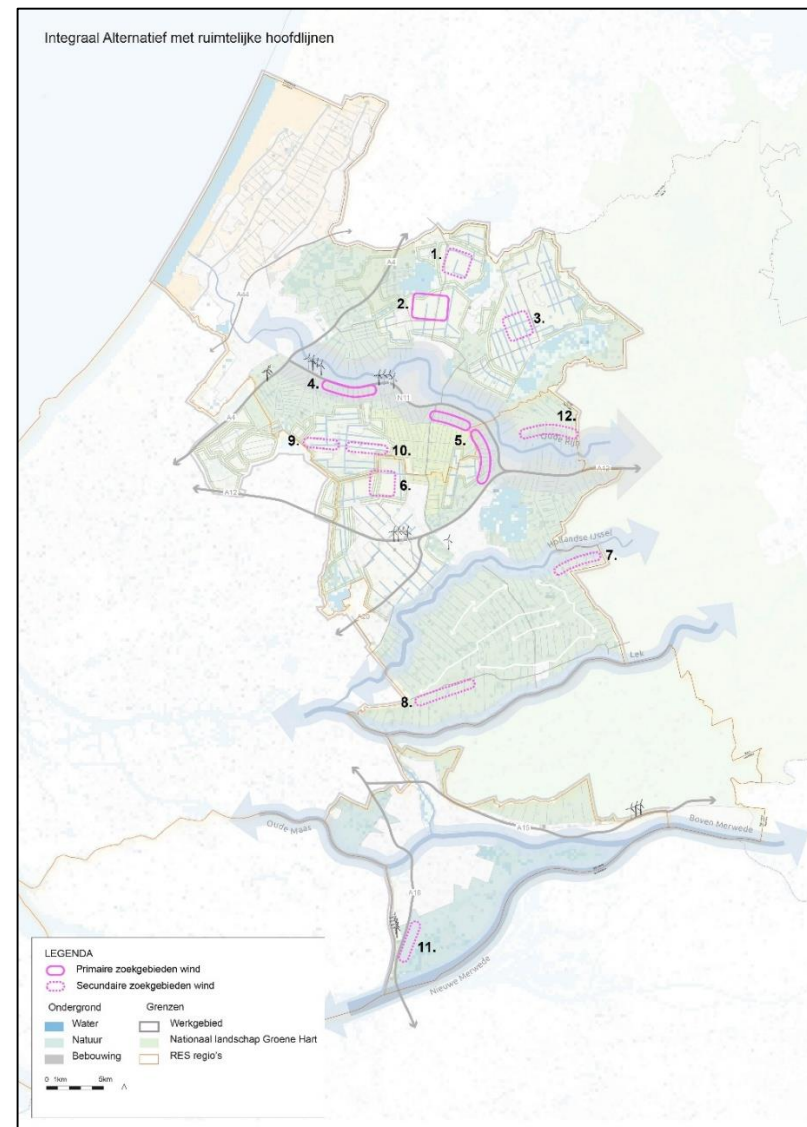
Voor zoekgebied 2 (Kaag en Braassem – Polder Vierambacht) geldt dat het zoekgebied voor een groot deel samenvalt met het zoekgebied dat de regio Holland Rijnland zelf heeft aangedragen bij aanvang van de OER. Verder is een van de zoekgebieden (5. Alphen aan den Rijn en Bodegraven – Polder Steekt en Binnenpolder) is op verzoek van de regio Midden-Holland voor een klein deel vergroot. De regio Midden-Holland had een groter zoekgebied ten zuiden van Bodegraven aangedragen voor opname maar dit overlapt voor 2/3 deel met belangrijk weidevogelgebied. Daarom is in overleg met de regio besloten zoekgebied 5 naar het zuiden te verlengen om een deel van wens vanuit Midden-Holland te kunnen honoreren.

De overige 9 zoekgebieden worden in de Omgevingsvisie als secundaire zoekgebieden opgenomen en zijn als zodanig reserve-zoekgebieden. De startnotitie van de modulaire Herziening Energietransitie Windenergie ligt op 3 juni ter besluitvorming voor in PS, gelijktijdig met de vaststelling van de Herziening 2025 Omgevingsbeleid. Tijdens de modulaire herziening, beziet de provincie met de RES-regio's of secundaire zoekgebieden toch nog nodig zijn om opgenomen te worden in Omgevingsverordening. Dit gebeurt indien er onvoldoende zicht blijft op het behalen van de RES-doelstellingen. De provincie en RES-partners maken hierover nadere afspraken tijdens de modulaire Herziening.

Tekst gaat verder onder de afbeeldingen op de volgende pagina.



Links: Kaart met primaire en secundaire zoekgebieden zoals in het ontwerp van de Herziening 2025



Rechts: Kaart met primaire en secundaire zoekgebieden zoals met dit Statenvoorstel voorgesteld.

Kleine windturbines (boerenerfmolens)

Het geldende provinciale beleid biedt de gemeente de ruimte om zelf een afweging te maken over het toelaten van kleine windturbines buiten bestaand stads- en dorpsgebied, tot 15 meter ashoogte. Overeenkomstig het coalitieakkoord zijn de mogelijkheden onderzocht om boerenerfmolens tot 30 meter ashoogte toe te laten, onder meer om lokale ondernemers te ondersteunen in hun mogelijkheden om meer zelfvoorzienend te worden op energie. In het OER zijn de landschappelijke, ecologische en omgevingseffecten in kaart gebracht. Mede op basis hiervan kan geconstateerd worden dat de afweging over de landschappelijke en ecologische risico's vooral afhankelijk is van de lokale situatie en de lokale omstandigheden. De provincie continueert daarom de huidige werkwijze, waarbij gemeenten zelf een afweging kunnen maken over kleine windturbines, waarbij de maximale ashoogte wordt gewijzigd van 15 meter naar 30 meter. Dit is in lijn met de Omgevingswet, op grond waarvan de provincie alleen instructieregels kan stellen als sprake is van een provinciaal belang én de gemeente dit niet efficiënter zelf kan regelen. De provincie behoudt wel de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen als andere provinciale belangen worden geschaad.

Economie & Bedrijventerreinen

De eind 2024 vastgestelde Ruimtelijk Economisch Visie (REV) is verwerkt in het omgevingsbeleid. Het gaat daarbij onder andere om de algemene visie en uitgangspunten uit de REV en het vernieuwde campusbeleid. Enkele onderwerpen vragen meer tijd voor uitwerking, waaronder de uitwerking van de begrippen 'license to operate' en 'basiseconomie'. Deze komen in een volgende herziening terug.

In de omgevingsverordening zijn vernieuwde regels opgenomen gericht op maximale benutting milieugebruiksruimte op bestaande bedrijventerreinen. In deze instructieregels staat aangegeven dat in een omgevingsplan van zwaardere bedrijventerreinen de nieuwvestiging van lichtere bedrijven niet mogelijk mag worden gemaakt. Gevestigde bedrijven mogen gebruik maken van het overgangsrecht waarbij een uitsterfregeling kan worden gehanteerd. Daarnaast wordt in de instructieregels een uitzondering gemaakt voor bestaande bedrijfsverzamelgebouwen en bedrijventerreinen met een campusfunctie. Een vergelijkbare regeling was al eerder in de verordening opgenomen voor nieuwe bedrijventerreinen.

Een andere aanpassing betreft het mogelijk maken van functiemenging op bedrijventerreinen met een campusfunctie. Het gaat om de campussen Leiden Bio Science Park, TU Delft Campus en NL Space Campus.

Naast bovenstaande inhoudelijke aanpassingen heeft de paragraaf over bedrijventerreinen ook een geheel andere opzet gekregen. De aanleiding om de opzet te wijzigen, is het verschijnen van de nieuwe Handreiking 'Activiteiten en milieuzonering' van de VNG in oktober 2024. In de nieuwe handreiking van de VNG wordt een nieuwe systematiek gepresenteerd voor de zonering van bedrijventerreinen, waarmee afscheid is genomen van de systematiek van milieucategorieën.

De ingediende zienswijze hebben vooral betrekking op bezorgdheid over de nieuwe milieuzoneringssystematiek, de risico's voor bestaande bedrijventerreinen (leegstand, planschade, verminderde verduurzamingsbereidheid ondernemers), de behoefte aan maatwerk en de vraag om uitbreidingsruimte in de onbebouwde ruimte.

Dit heeft ertoe geleid dat de regeling is op enkele punten is verduidelijkt en aangepast. Onder meer voor wat betreft de mogelijkheden voor de nieuwvestiging van milieugevoelige functies zoals woningbouw rondom bedrijventerreinen. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan veel van de opmerkingen in de zienswijzen. Ook is in het kader van toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling een nieuwe regeling voor beperkte uitbreiding van bedrijventerreinen opgenomen ('bedrijfje erbij').

Wonen

Op een aantal punten zijn wijzigingen doorgevoerd en is het beleid aangevuld. Deze aanpassingen hebben onder meer betrekking op de adviesrol van de provincie inzake wijzigingen in huisvestingsverordeningen, het sturen op voldoende huisvesting voor ouderen, de bovengrenzen voor de prijzen van sociale huur en betaalbare huur, betaalbaarheid bij grote woningbouwplannen met een regionale functie, maatwerk voor gemeenten met een grote sociale woningvoorraad, sturen op voldoende locaties voor asielopvang en het beleid voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Ook is aangepast dat de focus ligt op het realiseren van bestaande woningbouwplannen met een kwalitatieve en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde. Er wordt niet meer gestuurd op maximaal 130% in de woningbouwprogrammering, een regio kan ook meer dan 130% plancapaciteit hebben.

Grote buitenstedelijke bouwlocaties ('3 ha kaart') – actualisatie en herijking

In het kader van de Herziening 2025 heeft een actualisatie en herijking plaatsgevonden van de grote buitenstedelijke bouwlocaties. Actualisering is gedaan door locaties waarvoor een omgevingsplan is vastgesteld, te verschuiven van de kaart met grote buitenstedelijke bouwlocaties naar bestaand stads- en dorpsgebied (BSD). Vanaf het moment dat het vastgestelde omgevingsplan onherroepelijk is, maakt de locatie in juridische zin onderdeel uit van BSD.

Om de voortgang van de locaties te volgen, wordt voortaan in de tabellen (bijlage IX onder B van de verordening) ook het jaar vermeld van opname in de verordening als 'grote buitenstedelijke bouwlocatie'. In het beleid is vastgelegd dat de locaties binnen 10 jaar juridisch-planologisch zeker moeten zijn. Als geen zicht is op voldoende voortgang moet worden bezien of de locatie nog wel nodig is, zodat er eventueel ruimte ontstaat voor omruilen voor een andere nieuwe locatie.

Naar aanleiding van amendement 796 ("Snel de juiste woningen bouwen") is er al veel gesproken over versnelling van woningbouw met gemeenten. Dit heeft tot scherpere afspraken met gemeenten over de voortgang van 'grote buitenstedelijke bouwlocaties' voor wonen geleid, die zijn verwerkt in deze herziening. Dit betreft onder meer het omruilen van locaties.

Groenblauwe Netwerk

Het groenblauwe netwerk wordt opgenomen in de omgevingsverordening en omvat zowel bestaande onderdelen (Natuurnetwerk Nederland, groene buffers, recreatiegebieden en recreatieve hoofdfietsnetwerk) als nieuwe onderdelen (grote groene eenheden binnen stedelijk gebied en groenblauwe ontwikkellijnen). Met beleid en regels zet de provincie in op de instandhouding van het groenblauwe netwerk en, waar mogelijk, de bevordering van de omvang, de samenhang, de

toegankelijkheid en de kwaliteit van de gebieden binnen het netwerk, voor mens en natuur. Tevens zet de provincie in op het voorkomen van nieuwe barrière-werking voor mens, plant en dier.

De provincie heeft over de begrenzing van de 'grote groene eenheden binnen stedelijke gebied' overleg gevoerd met de betrokken gemeenten. Dit participatietraject liep parallel aan de terinzagelegging van het ontwerp. Op basis van deze participatie is gekomen tot een verfijning van de in eerste instantie nog grove selectie en begrenzing van de 'grote groen eenheden binnen stedelijke gebied'.

Daarnaast is naar aanleiding van de zienswijzen de regeling voor het groenblauwe netwerk verduidelijkt. De 'groenblauwe ontwikkelijnen' hebben in juridische zin een lichtere status gekregen. Het gaat vooral om het vragen van aandacht voor het waar mogelijk benutten van kansen en mogelijkheden om de ontwikkelijnen te realiseren of te verbeteren.

Water en bodem

In beleid en regels is uitgewerkt hoe rekening moet worden gehouden met het water en bodem systeem bij ruimtelijke ontwikkelingen. In de omgevingsverordening is een artikel ingevoegd over klimaatadaptief ruimtelijk ontwikkelen. Ruimtelijke ontwikkelingen met een totale oppervlakte aan bebouwing en verharding van meer dan 1.000 m² moeten in voldoende mate bijdragen aan het behoud en versterken van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem.

Met concrete prestatie-eisen maakt de provincie duidelijk op welke manier bijgedragen kan worden aan het behoud en versterken van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Deze prestatie-eisen zijn niet in de regels in de omgevingsverordening opgenomen, maar in het Omgevingsprogramma. Op deze manier blijft er ruimte voor flexibiliteit.

De 'Signaleringskaart klimaatrisico's voor bouwactiviteiten' is opgenomen in de Omgevingsvisie. Met deze kaart kan gestuurd worden op de locatiekeuze van nieuwe ontwikkelingen.

Groenblauwe dooradering en bosuitbreiding

De beleidskeuze 'Nieuwe natuur realiseren' is inhoudelijk gewijzigd, dit betreft voornamelijk het aanvullen en aanscherpen van doelstellingen voor de onderwerpen 'groenblauwe dooradering' en 'versterken natuur- en landschapswaarden'. Ook in de bijbehorende maatregel zijn wijzigingen doorgevoerd, waarmee nadere uitwerking wordt gegeven aan de doelstelling en de betekenis van 'groenblauwe dooradering'. In deze maatregel is ook toegevoegd dat 400 ha bosuitbreiding in 2030 gerealiseerd wordt. De doelstelling zelf was al in de vorige herziening vastgelegd in het Omgevingsbeleid.

Boerenlandvogels

Ten aanzien van boerenlandvogels zijn in het Omgevingsprogramma een aantal wijzigingen doorgevoerd. Er wordt een aantalsdoelstelling opgenomen inclusief een indicatieve vertaling naar benodigd oppervlak aan extra Agrarische Natuur en Landschapsbeheer (ANLb). En er wordt aangegeven dat de extra landelijke middelen hiervoor zullen worden ingezet.

Weidevogelgebieden

Het huidige kader voor de bescherming van weidevogelgebieden is verouderd. Op basis van de huidige situatie en recente tellingen van broedparen zijn de weidevogelgebieden daarom opnieuw begrensd, zodat de beschermingsregeling beter aansluit bij de werkelijkheid.

Er komen twee typen weidevogelgebieden: 'belangrijk weidevogelgebied' en 'kansrijk weidevogelgebied'. Beide categorieën zijn ondergebracht in beschermingscategorie 2 van de regels voor ruimtelijke kwaliteit. Met de gedifferentieerde aanduiding maakt de provincie inzichtelijk in welke gebieden hoge aantallen weidevogels voorkomen, zodat binnen deze gebieden extra terughoudend kan worden omgegaan met het toelaten van activiteiten en ruimtelijke ontwikkelingen. Ten opzichte van de geldende situatie, neemt per saldo de totale omvang van de weidevogelgebieden toe van ruim 32 ha tot bijna 44 ha.

Ontwikkelingen die passen binnen het huidige agrarische grondgebruik zijn zowel in belangrijk als in kansrijk weidevogelgebied toegestaan. In kansrijk weidevogelgebied wordt ook ruimte geboden aan bredere ontwikkelingen in de richting van meer duurzame en toekomstbestendige vormen van landbouw.

Andere ontwikkelingen dan het huidige agrarische grondgebruik zijn niet uitgesloten, mits compensatie plaatsvindt. Compensatie houdt in dat elders in weidevogelgebied kwaliteit wordt toegevoegd, zodat daar meer broedparen kunnen nestelen. Er gelden enkele uitzonderingen op de compensatieverplichting, die mede afhankelijk zijn van ligging in belangrijk of kansrijk weidevogelgebied. Het gaat om situaties waarbij (nieuw) weidevogelgebied samenvalt met recreatiegebied, een locatie voor windenergie of een zoekgebied voor zonnevelden.

De volgende activiteiten zijn uitgesloten in belangrijk weidevogelgebied: het plaatsen van ooievaarspalen en het planten van bomen en struiken in open gebied. Hiermee wordt beoogd het gebied niet extra aantrekkelijk te maken voor predatoren.

Ammoniakemissies

De teksten hierover in de omgevingsvisie en het omgevingsprogramma zijn gewijzigd. De oude reductiecijfers zijn vervangen door recente gegevens. Ook wordt er gewerkt aan een geborgd systeem van emissiereductie richting 2035. Dit met als doel een verlaging van de emissie van de melkveehouderij op gebiedsniveau naar gemiddeld tussen de 35 en 45kg per hectare.

CO₂-reductie - opzet waterpeil veenweidegebieden

De taakstelling voor CO₂-reductie uit veen voor Zuid-Holland is aangescherpt. Uit recent onderzoek blijkt dat het verhogen van de grondwaterstand noodzakelijk is om de gestelde doelen te realiseren. De Omgevingsvisie agendeert verdere verkenningen om ondersteunende of sturende instrumenten en middelen aan te kondigen. In de Omgevingsverordening is een status quo vastgelegd (in principe geen peilverlaging meer) door ervoor te zorgen dat het huidige tempo en de omvang van de CO₂-emissie uit veen tenminste niet toenemen in de veenweide- en weidevogelgebieden.

Bereikbaarheid

In maart 2024 hebben Provinciale Staten de 'Ruimtelijke Koers voor Zuid-Holland' vastgesteld. Als gevolg hiervan zijn er enkele accenten aangepast in het beleid voor duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen. Tegelijkertijd zijn ook technische wijzigingen meegenomen om de leesbaarheid van het beleid te verbeteren.

Energietoets

In de Omgevingsverordening is een nieuwe regel toegevoegd door de introductie van de 'energietoets voor grotere nieuwe ontwikkelingen'. Op basis hiervan dient bij een ruimtelijke ontwikkeling rekening te worden gehouden met de gevolgen voor het energiesysteem.

Openbaar bestuur

Deze nieuwe beleidskeuze geeft inzicht in hoe het openbaar bestuur in Zuid-Holland al jaren is vormgegeven. De uitwerking hiervan in het omgevingsbeleid is nieuw. De uitwerking biedt een kader voor verantwoording in de planning en control cyclus.

Participatie

Met deze herziening wordt ook nieuw participatiebeleid vastgesteld (Omgevingsvisie Zuid-Holland: nieuw hoofdstuk 3, wijziging beleidskeuze 1.1.2 en nieuwe maatregelen 1.1.2.4, 1.1.2.5 en 1.1.2.6). Het nieuwe participatiebeleid vervangt het participatiebeleid uit 2018 en moet met dit besluit dus ook ingetrokken worden.

Omgevingseffectrapport (OER)

Om PS en belanghebbenden een omvattend en compleet beeld van de mogelijke effecten van de beleidswijzigingen is een Omgevingseffectrapport (OER) opgesteld. Het OER bevat – naast milieueffecten - ook informatie over sociale en economische effecten. Het doel van het OER is om informatie aan te leveren die nodig is voor een zorgvuldig besluit over de herziening van het Omgevingsbeleid.

Het OER heeft juridisch de status van een plan-milieueffectrapport (plan-MER) als bedoeld in de Omgevingswet. Voor de voorgenomen wijziging van het provinciale Omgevingsbeleid is het opstellen van een plan-MER verplicht omdat er kaders worden gesteld voor toekomstige projecten die mogelijk grote milieugevolgen kunnen hebben en vanwege mogelijk significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Bij de totstandkoming is daarom aan alle procedurele en inhoudelijke wettelijke vereisten voor een plan-MER voldaan, maar vanwege de verbreding van de onderzoeksopzet is gekozen voor de titel Omgevingseffectrapport (OER), die in alle bijbehorende documenten wordt gehanteerd. In het OER zijn de gevolgen van de Herziening 2025 van het Omgevingsbeleid op de leefomgeving in beeld gebracht. Die informatie moet gebruikt worden bij de besluitvorming over de herziening. Het doel van milieueffectrapportage is het bieden van voldoende informatie op basis waarvan de provincie het milieu- en leefomgevingsbelang volwaardig en vroegtijdig in de plan- en besluitvorming over de herziening kan betrekken. In het vast te stellen beleid moet het bevoegde gezag onder meer ingaan op:

- hoe rekening is gehouden met het OER en de aanzienlijke milieueffecten van het beleid. En de maatregelen die genomen worden om die effecten te vermijden (zie daarvoor Nota van Motivering);
- de Monitoringsmaatregelen (zie ook hiervoor de Nota van Motivering en paragraaf 12.3 van het OER);
- de ingediende zienswijzen op het ontwerpbeleid en het OER (deze zijn in de Nota van Beantwoording opgenomen);
- het advies van de Commissie mer. Via dit onderdeel van het Statenvoorstel wordt hieraan invulling gegeven.

Rol DCMR

De Provincie Zuid-Holland is zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag voor deze herziening. Daarom is er via overdracht van taken aan DCMR Milieudienst Rijnmond op ambtelijk niveau een scheiding aangebracht tussen de rollen van initiatiefnemer en bevoegd gezag.

Advies Commissie mer

Onderdeel van de mer-procedure is [een toetsingsadvies op het OER door de Commissie mer](#). De Commissie mer toetst de kwaliteit van het OER en beoordeelt of de juiste (milieu)informatie aanwezig is om een besluit over de herziening van het Omgevingsbeleid te kunnen nemen.

De Commissie is in de basis positief over het opgestelde OER. *‘De Commissie ziet een goed en gestructureerd OER, met ook op meerdere onderdelen duidelijke digitale kaarten’ en ‘... de Commissie waardeert dat een integraal OER is opgesteld [...] Daardoor wordt de samenhang tussen de verschillende opgaven zichtbaar en kan beter worden gekeken naar de ontwikkeling van ‘Brede Welvaart’ in de provincie’.*

De Commissie geeft aan dat op enkele onderdelen nog meer en betere milieu- en omgevingsinformatie nodig is, zoals voor windenergie, het programma landelijk gebied, boerenerfmolens en toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling. De Commissie adviseert daarnaast om beter en overzichtelijker het doelbereik van de beleidskeuzes te beschrijven en te presenteren. Zo wordt duidelijk voor alle besluitvormers en inwoners of doelen worden bereikt, en hoe dat zich verhoudt tot het huidige beleid.

Het advies van de Commissie mer bevat waardevolle en concrete aanbevelingen over de milieubeoordelingen en het doelbereik. Ten behoeve van de vaststelling van het definitieve ontwerp van de herziening 2025 zijn de aanbevelingen vanuit de Commissie zoveel mogelijk verwerkt in een aangevuld OER. Op deze manier kunnen GS en vervolgens PS een goed geïnformeerd besluit nemen. GS heeft het aangevulde OER vastgesteld. De tabel hieronder bevat een overzicht van de adviezen van de Commissie mer en de aanvullingen die op grond daarvan zijn gemaakt in het OER.

Advies Commissie mer	Aanvulling in het OER
Algemeen: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER, voorafgaand aan de besluitvorming, in te gaan op al het relevante beleid en wet- en regelgeving dat impact heeft op de herziening. Ga in ieder geval ook in op NOVEX Groene Hart. Beschrijf in welke mate eerdere besluiten of keuzes invloed hebben op de herziening van het omgevingsbeleid.	In hoofdstuk 4.4 is een overzicht van de relevante kaders (Europees, nationaal, provinciaal en regionaal beleid en wet- en regelgeving) opgenomen. Daarbij is telkens ook beschreven wat de relevantie is voor het OER.
Algemeen: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, duidelijk in de samenvatting weer te geven wat het doelbereik is van de voorkeursalternatieven en hoe dit zich verhoudt tot de referentiesituatie en de alternatieven. Doe dit bijvoorbeeld door het doelbereik weer te geven in kleuren en beoordelingsklassen in overzichtstabellen.	Aanvullingen in het OER: - Beoordelingsschaal toegevoegd voor het doelbereik (zoals gepresenteerd in paragraaf 4.2 en in de samenvatting). - Het doelbereik van alle onderzochte beleidsalternatieven is ook expliciet op deze beoordelingsschaal gescoord (te vinden in de deelrapporten en in de samenvatting). - Ook de uiteindelijke voorkeursalternatieven zijn op deze schaal beoordeeld (te vinden in paragraaf 12.1 en de samenvatting). - Er is een overzichtstabel opgesteld met alle voorkeursalternatieven, het doelbereik daarvan én de leefomgevingseffecten afgezet tegen te referentiesituatie (te vinden in paragraaf 12.1 en de samenvatting).
Botsproeven: De Commissie adviseert, in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming: - de botsingen te verbreden met (huidig) beleid en ambities/opgaven. Geef ook duidelijker aan welke botsingen er zijn op andere leefomgevingseffecten dan natuur; - de botsingen ook gebiedsspecifiek te maken. Daarbij kan ook een selectie worden gemaakt van enkele gebieden indien dat voldoende informatie voor de botsproeven geeft (representatief voor de knelpunten).	In hoofdstuk 11 zijn beschrijving van botsingen met bestaand beleid of beleidsambities toegevoegd. Voor de botsingen tussen de onderzochte voorkeursalternatieven zijn kaarten toegevoegd, zodat ook gebiedsspecifiek te zien is welke botsingen (mogelijk) optreden. De botsproeven zijn van toegevoegde waarde in het proces van de herziening van het Omgevingsbeleid. Voor de botsproeven geldt dat we de aanbevelingen van de Commissie mer bij een volgende plan-mer-procedure met meer gebiedsgericht beleid vroegtijdig zullen meenemen.

Advies Commissie mer	Aanvulling in het OER
Algemeen: De Commissie beveelt aan om de omgevingsthema's geur en externe veiligheid te beoordelen aangezien voldoende informatie (zoals kaarten) beschikbaar is en ook al is weergegeven in het OER. Het aanpassen van deze tabel met deze informatie op deze onderdelen zal naar verwachting van de Commissie niet leiden tot een ander beleidsoordeel, en kan daarmee plaatsvinden richting een volgende fase.	Er is bewust voor gekozen om in het OER de onderwerpen 'geur' en 'externe veiligheid' niet te beoordelen in de referentiesituatie. Er is wel informatie beschikbaar rondom deze thema's, maar deze informatie kent beperkingen en dient aangevuld te worden om een goed beeld te krijgen. Zo is bijvoorbeeld slechts van één type geurbron data aanwezig waar die geurbronnen zich bevinden, en is niet bekend hoeveel geuroverlast deze bronnen veroorzaken. De provincie verkent de mogelijkheden om bij de volgende update van de Monitor Leefomgeving deze onderdelen verder uit te werken.
Windenergie: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, - de methodiek en beoordelingsschaal voor het bepalen van effectscores te verduidelijken. Laat helder zien hoe tot een beoordeling is gekomen. Geef het aantal woningen weer dat bij de technisch best beoordeelde onderzoeksgebieden binnen de vuistregelafstanden ligt; - een overzicht op te nemen van de aantallen turbines per zoekgebied waarvan is uitgegaan. Neem in ieder geval bij de best beoordeelde gebieden ook een verwijzing op naar de nummering uit het betreffende alternatief. -	In paragraaf 10.5 van het OER is een nadere toelichting op de methodiek en beoordelingsschaal voor het bepalen van de effectscores opgenomen. Ook is een analyse gemaakt van het aantal woningen dat bij de technisch best beoordeelde onderzoeksgebieden binnen de vuistregelafstanden ligt (zie paragraaf 10.6). Per zoekgebied is bij de effectbeoordelingen steeds aangegeven van hoeveel turbines is uitgegaan. Bij de nummering van de best beoordeelde gebieden is ook een verwijzing naar de nummering uit het betreffende alternatief opgenomen.
Windenergie: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, in de omgevingsvisie te verduidelijken welke (onderzoeks)stappen nodig zijn om locaties voor windparken uiteindelijk eventueel ook in de omgevingsverordening op te nemen.	In de Nota van Beantwoording en in het Omgevingsprogramma is uiteengezet welke stappen GS nemen in de verdere uitwerking van zoekgebieden in de Omgevingsvisie naar concrete locaties voor windenergie in de Omgevingsverordening. In paragraaf 10.1 van het OER is dit vervolgproces toegelicht. Daarbij wordt ook nader ingegaan op de (milieu)informatie die bij deze volgende stappen wordt verzameld en benut. De benodigde onderzoeken en beantwoording van ontwerp vragen maken onderdeel uit van de nieuwe, modulaire Herziening Omgevingsbeleid die na vaststelling van de brede Herziening Omgevingsbeleid begint.

Advies Commissie mer	Aanvulling in het OER
Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling (TRO): De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming: - duidelijk te maken en te onderbouwen welke woningbouwlocaties, bedrijventerreinlocaties en andere stedelijke locaties onderdeel zijn van de autonome ontwikkeling en hoe dit is meegenomen in de omgevingsbeoordelingen; - te beschrijven op welke opgave de alternatieven zich richten; - de milieubeoordelingen beter navolgbaar te maken door ze te concretiseren. Gebruik daarbij gebiedskaarten. Ga daarbij specifiek in op het voorkeursalternatief, en hoe dit zich verhoudt tot de omgevingsbeoordeling en het doelbereik; - met een doorkijk weer te geven wat de impact is van het nieuw beleid op de mogelijkheden om woningbouwambities na 2032 te realiseren.	De door de Commissie gevraagde aanvullingen zijn nader toegelicht in hoofdstuk 7 van het OER. Hierbij geldt dat de gewenste concretisering van de milieubeoordelingen (3e bullet) op dit moment niet nader uitgewerkt kan worden. Dit wordt meegenomen bij een toekomstige – meer gebiedsgerichte – uitwerking van de wijzigingen in deze herziening. Toelichting: Het TRO-beleid is een vertaling van de Ruimtelijke Koers naar leidende principes in het provinciale omgevingsbeleid (het steviger beschermen van het onbebouwd gebied voor het openhouden van de nog niet bebouwde ruimte voor prioritaire opgaven). Hoewel Zuid-Holland met deze koers een andere weg inslaat, worden reeds gemaakte bestuurlijke afspraken – voor bijvoorbeeld wonen en werken – nagekomen. Daarmee beschouwen we de gemaakte afspraak voor de realisatie van 247.896 woningen tot 2030 uit de woondeals als autonome ontwikkeling. De commissie MER kijkt hier anders tegenaan, maar GS wil de afspraken vanuit een betrouwbare overheid niet ter discussie stellen. Daarmee gaat de beleidswijziging TRO dus niet over deze woningbouwopgave. De afspraak in de woondeals gaat over het aantal, dit is geen afspraak over specifieke locaties of specifieke hectares. Deze beleidskeuze heeft daar geen invloed op. Via het Omgevingsbeleid stuurt de provincie op locatiekeuze en ruimtelijke kwaliteit. Bij de locatiekeuze wordt gekeken naar zaken als bereikbaarheid, natuur, water en bodem sturend. De plannen uit de regionale woningbouwprogramma's worden per plan getoetst. Er is geen sprake van het tegen elkaar afwegen van plannen. Dat is geen onderdeel van het systeem. Bovendien zou dat gezien de huidige urgentie op de woningmarkt voor een onwenselijke vertraging in het proces zorgen. Of en hoeveel woningen er na de bestaande afspraken moeten komen is nog niet bepaald. Focus ligt op het realiseren van gemaakte woningbouwafspraken. Door de beleidskeuze zal eventuele toekomstige woningbouw zich ontwikkelen binnen de daarvoor afgesproken ruimte. Waarbij recent onderzoek laat zien dat er voldoende ruimte is voor zowel de huidige opgave als (een deel van) een mogelijk toekomstige woningbouwopgave daar ook naar de toekomst toe nog ruimte zit. Anderzijds zal de beleidskeuze helpen om de randvoorwaarden voor woningbouw te realiseren.

Advies Commissie mer	Aanvulling in het OER
ZHPLG - waterpeil: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming: - het gepresenteerde doelbereik te onderbouwen in relatie tot de uitkomsten van de impactstudie; - de effectbeoordelingen op grondwaterkwaliteit en bodemkwaliteit nader te onderbouwen en mogelijk aan te passen. Neem daarbij locatieafhankelijke gegevens in ogenschouw, bijvoorbeeld met behulp van een kaart van de zoutconcentratie van het ondiepe grondwater en de locaties van de peilgebieden.	In hoofdstuk 5.1 (uitwerking grondwaterstand verhogen), 5.5 (effectbeoordelingen) en 12.1 (voorkeursalternatieven) zijn de geadviseerde aanvullingen verwerkt. De impactstudie laat duidelijk zien dat een beweging naar een hogere grondwaterstand (naar 30 cm-mv en minder) nodig is om het Klimaatdoel voor veenweiden te bereiken. In de herziening van het Omgevingsbeleid is géén van de alternatieven het VKA geworden, dat in beleid is/wordt geborgd. Er is gekozen om de beweging naar een hogere grondwaterstand te stimuleren en meer inzet te plegen op het verkennen van daarvoor nodige en mogelijk (gebiedsspecifiek) in te zetten instrumenten, middelen en keuzen ten aanzien van (ongewenste) effecten op watersysteem en/of grondgebruiksmogelijkheden. Ook is er gekozen om, via de omgevingsverordening, huidige tempo/omvang CO2-emissie uit veen tenminste niet te laten toenemen.
ZHPLG - boerenlandvogels: De Commissie adviseert op in een aanvulling op het MER, voorafgaand aan de besluitvorming, aan te geven hoe de aantalsopgave zich verhoudt tot het doelbereik dat in het VKA is genoemd (“gelijk aan de referentiesituatie”). Het is nodig te verhelderen wat de aantalsopgave is, op welke termijn dit aantal gehaald moet worden, welke oppervlakte daarvoor wordt ingezet en tot slot welke kwaliteitseisen daarbij passen (voldoende hoog grondwaterpeil en areaal ‘zwaar beheer’).	In alternatief 1 (paragraaf 5.2.1) zijn aantalsdoelen toegevoegd voor grutto en patrijs, inclusief jaartallen ten opzichte waarvan de doelen gelden en waarin de doelen bereikt moeten zijn. Ook een verwijzing opgenomen naar het natuurbeheerplan waarin kwaliteitseisen benoemd worden.
ZHPLG - emissieplafond: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, de actuele natuurkwaliteit van de Natura 2000-gebieden weer te geven. Geef daarbij aan of verslechtering van natuurkwaliteit door stikstofdepositie optreedt of dreigt. Maak hierbij gebruik van de al opgestelde Natuurdoelanalyses (NDA's) en de adviezen van de Ecologische Autoriteit. Laat zien welke alternatieve maatregelen mogelijk nodig zijn om de gewenste emissiereductie te halen. Gebruik hiervoor kwantitatieve gegevens over de bronbijdrages aan de stikstofdepositie in Nature 2000-gebieden.	In hoofdstuk 5 zijn de depositiereducties van de verschillende alternatieven toegevoegd. In paragraaf 13.6.1. is een tabel opgenomen waarin per N2000-gebied is aangegeven in welke habitats er verslechtering optreedt en waar stikstof een drukfactor is. Met deze informatie wordt geïllustreerd waar stikstofdepositie een knelpunt is voor natuurherstel. Vervolgens is in hoofdstuk 5 specifiek voor deze habitats het effect van de maatregel berekend (met data uit 2024). Verder zijn de laatste prognoses voor de stikstofemissies per sector vermeld. Hiermee wordt aangetoond dat specifiek voor de landbouw de afstand tot de doelen het grootst is. Daar komt bij dat voor de landbouw de provincie meer knoppen heeft om aan te draaien vergeleken met bijvoorbeeld de industrie, waar op (inter)nationaal niveau al

Advies Commissie mer	Aanvulling in het OER
Er is alleen gekeken naar melkveehouderij.	beleid is gemaakt. Er wordt specifiek gefocust op de melkveehouderij aangezien hier een groot deel van de emissies vandaan komen. Verder is benadrukt dat het kunnen berekenen van de emissies met redelijke zekerheid noodzakelijk is voor het instellen van een afrekenbare norm op bedrijfsniveau. Hiervoor wordt een stoffenbalans voor ontwikkeld. Voor andere sectoren in de landbouw is (veel) meer uitzoekwerk nodig om tot werkbare reële emissieplafonds te komen.
Boerenerfmolens: De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming: - meer inzicht te geven in de milieugevolgen van het voornemen (VKA); - een onderzoeks- mitigatie- en evaluatieplan op te stellen waarin wordt beschreven hoe voorkomen wordt dat boerenerfmolens strijdig zijn met de natuurregelgeving.	Mede naar aanleiding van de uitkomsten van het OER en het advies van de Commissie hierover, constateert de provincie dat de afweging over het toelaten van boerenerfmolens sterk afhankelijk is van aspecten die spelen op lokaal niveau. Het stellen van instructieregels hierover op provinciaal niveau is daarom niet passend. In lijn met de Omgevingswet, waarin is bepaald dat de provincie instructieregels kan stellen als sprake is van een provinciaal belang én de gemeente dit niet efficiënter zelf kan regelen, continueert de provincie daarom de huidige werkwijze. Dit houdt in dat de afweging over kleine windturbines (buiten BSD) en middelhoge windturbines (binnen BSD en in glastuinbouwgebied) primair wordt overgelaten aan de gemeenten. De provinciale regels richten zich alleen op het aanwijzen van locaties voor grote windturbines. Daarbij is de ondergrens van de provinciale betrokkenheid bij kleine windturbines opgetrokken naar 30 meter, dit was 15 meter. De gemeente is dus verantwoordelijk voor de afweging over locatiekeuze, ruimtelijke inpassing en situering op het perceel van (relatief) kleine windturbines tot 30 meter (boerenerfmolens). De afweging hierover is in hoge mate afhankelijk van de lokale situatie en de lokale omstandigheden. Hetzelfde geldt per boerenerfmolen voor het in beeld brengen van de effecten en risico's voor flora, fauna en natuur en de afweging daarover. GS erkennen de ecologische risico's waarop de commissie-MER gewezen heeft bij een verhoging van de masthoogte van boerenerfmolens in het landelijk gebied. Daarom wijst de provincie in het Omgevingsbeleid de gemeenten en initiatiefnemers op hun specifieke zorgplicht uit het Bal artikel 11.6 en 11.27 om te onderzoeken of natuurwaarden negatieve gevolgen kunnen ondervinden. De provincie kan een zienswijze indienen als het natuurbelang of andere provinciale belangen in het geding komen. Ook monitort de provincie in algemene zin de beschermde natuur. Ten slotte geldt ook voor de uiteindelijke realisatie van windturbines dat dit veelal

Advies Commissie mer	Aanvulling in het OER
	een vergunningplichtige flora- en fauna-activiteit of Natura 2000-activiteit zal zijn. De provincie is daarvoor het bevoegd gezag en houdt via het VTH-spoor een vinger aan de pols voor wat betreft de effecten op natuur. De provincie stelt nu geen onderzoeks-, mitigatie- en evaluatieplan op, omdat de afweging over het toelaten van boerenerfmolens op gemeentelijk niveau wordt gedaan en de provincie hier dus geen directe beleidsmatige invloed op uitoefent, ook niet als het gaat om de cumulatieve effecten.

Motie en toezeggingen

Met het aanbieden van de Herziening 2025 adviseren wij u de onderstaande motie als afgedaan te beschouwen.

Motie 1801 - Zuinig op het Groene Hart

Provinciale Staten van Zuid-Holland verzoeken het college in het vervolgproces en de voorstellen rond de herziening van het Omgevingsbeleid rekening te blijven houden met de bijzondere waarde en het unieke karakter van het Groene Hart, en gaan over tot de orde van de dag!

GS kunnen dit verzoek van harte onderschrijven zoals ook blijkt uit de beantwoording van de Statenvraag 4306 naar aanleiding van deze motie.

Het Groene Hart is een waardevol landschap met een eigen identiteit midden in de omliggende Randstad. Het is een onderscheidend geheel, met een grote cultuurhistorische en ruimtelijke diversiteit en internationaal bijzondere natuur. Het Groene Hart wordt gewaardeerd om zijn diversiteit, openheid, rust en stilte en veenweidekarakter. Het Groene Hart is niet één homogeen gebied, maar kent vele verschillen van in land en water, beplanting en grondgebruik. De bijzondere waarde en het unieke karakter van het Groene Hart worden bepaald door de te onderscheiden kwaliteiten van de deelgebieden waaruit het Groene Hart bestaat. U kunt deze deelgebieden en de omschrijving onder andere vinden in de [landschapsbiografie van het Groene Hart](#).

Bij de aanwijzing van gebieden waar mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen zoals energieopwekking of woningbouw een plek kunnen krijgen is er gekeken naar de aard en het karakter en de landschappelijke waarde van deze verschillende deelgebieden van het Groene Hart. Met het aanwijzen van de zoekgebieden voor windenergie, maar ook met de andere relevante voorstellen uit de lopende herziening houden Gedeputeerde Staten rekening met de bijzondere waarde en het unieke karakter van het Groene Hart. Zo worden de meest bijzondere en kwetsbare gebieden, zoals de kroonjuwelen ontzien. Hiermee sluiten we aan bij een van de hoofdpunten van [het advies dat de gezamenlijke PARK's in 2020](#) hebben uitgebracht. Maar ook bij [het advies uit 2021 van de Zuid-Hollandse Park](#) Noël van Dooren.

Provinciale Staten hebben de kwaliteitskaart uit de omgevingsverordening vastgesteld. Hierin staan de kenmerken en kwaliteiten van alle landschappen genoemd, waaronder die in het Groene Hart. Ook zijn er beschermde gebieden aangewezen, zoals de kroonjuwelen cultuurhistorie en zijn er uitspraken gedaan die uitgangspunt zijn voor de verdere ontwikkeling, verwerkt in richtpunten. De richtpunten vindt u in de omgevingsverordening in bijlage IX behorende bij instructieregels.

Op deze wijze hebben en zullen GS in deze en komende herzieningen van het omgevingsbeleid rekening blijven houden met de bijzondere waarde en het unieke karakter van het Groene Hart.

Wij verwachten u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd over de beoogde behandeling van motie 1801. Hiermee adviseren wij u om de motie als afgedaan te beschouwen.

Met het aanbieden van de Herziening 2025 beschouwen we de onderstaande toezegging als afgedaan.

RM/T.2025.026

Gedeputeerde A. Bonte zegt toe een brief te sturen waarin de grote lijnen vanuit de zienswijzen worden samengevat en een toelichting wordt gegeven bij het definitieve Herziening Omgevingsbeleid 2025.

In dit Statenvoorstel zijn de grote lijnen vanuit de zienswijzen samengevat. Ook wordt in dit Statenvoorstel een toelichting gegeven bij de definitieve Herziening omgevingsbeleid 2025. Daarnaast zijn de zienswijzen terug te vinden in de Nota van Beantwoording, welke ter kennisname als bijlage bij dit Statenvoorstel is gevoegd. Met name de thema-antwoorden bieden inzicht in een aantal grote lijnen. De thema-antwoorden zijn namelijk opgesteld wanneer vergelijkbare opmerkingen of vragen meermaals uit de zienswijzen naar voren kwamen. Daarnaast bent u in de technische sessie van 4 februari 2026 bijgepraat over de grote lijnen vanuit de zienswijzen, en heeft u deze presentatie ook toegestuurd gekregen.

Aanvullend op de toelichting in dit Statenvoorstel, dient de Nota van Motivering o.a. als toelichting op de definitieve herziening. Deze Nota van Motivering is een bijlage bij dit Statenvoorstel.

Met dit Statenvoorstel beschouwen we deze toezegging als afgedaan.

Modulaire herzieningen

Er komen twee modulaire herzieningen, die (deels) voortbouwen op de Herziening 2025. Het gaat om de Herziening omgevingsbeleid energietransitie en de Herziening omgevingsbeleid landbouw. Voor beide herzieningen geldt dat nog vóór de zomer een startnotitie aan uw Staten wordt aangeboden.

Programmaherziening Omgevingsbeleid 2026

Naast de modulaire herzieningen zal aansluitend op herziening 2025 worden gestart met een programmaherziening. Dit proces geeft de mogelijkheid om uitwerking en uitvoering, van de kaders die uw Staten stellen in de Omgevingsvisie in herziening 2025, bij te stellen en eventueel nieuwe inzichten uit de bespreking mee te nemen.

Windenergie Lansingerland

Met de ontwerp-voorkeursbeslissing Windenergie Lansingerland hebben Gedeputeerde Staten ingezet op verdere ontwikkeling van windenergie uitsluitend op de locatie Kruisweg-Oost en niet op Noordpolder en Bleizo. Deze ontwerp-voorkeursbeslissing is opgesteld met het oog op definitieve vaststelling en is richtinggevend voor de verdere uitwerking van het project.

Door Noordpolder en Bleizo als locaties voor windenergie te schrappen, wordt het beleid in overeenstemming gebracht met de beoogde definitieve voorkeursbeslissing en wordt voorkomen dat locaties in de Omgevingsverordening blijven staan waarvoor geen verdere ontwikkeling wordt nagestreefd.

De Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie mer) is gevraagd om een advies uit te brengen over het MER bij de ontwerp-voorkeursbeslissing. Op 26 februari heeft de Commissie mer haar advies uitgebracht over het MER. De Commissie benoemt met name aandachtspunten op het

gebied van landschap, erfgoed en het Groene Hart. Daarnaast vraag de Commissie aandacht voor ecologie en geluid.

We nemen het advies van de Commissie mer over. De komende tijd maken we een addendum op het MER en schrijven we de nota van beantwoording waarin de punten van de Commissie mer en de zienswijzen geadresseerd worden. DCMR adviseert Gedeputeerde Staten over het MER en de verwerking van de adviezen in het addendum. De definitieve voorkeursbeslissing wordt naar verwachting in juni vastgesteld door Gedeputeerde Staten, na vaststelling van de Herziening 2025 door uw Staten.

Water en Bodem nog meer sturend

In de bijlage 'Toekomstonderzoek Water en bodem sturend in het Omgevingsbeleid' treft u een notitie aan naar aanleiding van het onderwerp 'Toekomstonderzoek Water en bodem sturend in ons Omgevingsbeleid (waaronder borging klimaatonderlegger)' op de Lange Termijn Agenda. Deze notitie geeft overzicht op welke wijze 'Water en Bodem sturend' geborgd is in het provinciale Omgevingsbeleid in de Herziening 2025. Ook worden suggesties/mogelijkheden opgemerkt op welke onderdelen in latere herzieningen nog aanpassingen, aanscherpingen of toevoegingen mogelijk zijn. Het geheel wordt ondersteund met een overzichtstabel.

Proces

Aanpassing ontwerp naar aanleiding van zienswijzen

Naar aanleiding van de terinzagelegging van het ontwerp van deze brede herziening zijn in totaal 825 zienswijzen ingediend, waarvan 47 door gemeenten, 111 door organisaties, 667 door personen. Deze zienswijzen zijn door het ambtelijk apparaat samengevat en vervolgens door GS in de Nota van Beantwoording van antwoord voorzien. Deze Nota van Beantwoording is door de griffie reeds aan alle indieners toegestuurd en nu ter kennisname aan dit Statenvoorstel toegevoegd.

Nota van Beantwoording

De Nota van Beantwoording wordt door GS vastgesteld. PS betrekken de zienswijzen (en bijdragen van eventuele insprekers tijdens de hoorzitting) bij hun oordeelsvorming met betrekking tot de Herziening 2025 en kunnen ter vaststelling daarvan amendementen en moties indienen.

In de Nota van Beantwoording vindt u alle zienswijzen, samengevat en opgedeeld op onderwerp. Elke indiener en elke 'deel-zienswijze' is voorzien van een eigen unieke code. Voor meerdere onderwerpen zijn direct na de inleiding van het document enkele thema antwoorden opgesteld. Hier is voor gekozen omdat meerdere indieners dezelfde of vergelijkbare vragen en/of opmerkingen bij deze onderwerpen hebben geplaatst. In het vervolg van de Nota van Beantwoording wordt bij de beantwoording per indiener naar de thema antwoorden verwezen.

Procedure

Juridische aspecten

De wijzigingen van de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening worden digitaal vormgegeven en volgens de wettelijke eisen in digitale vorm vastgesteld.

De Omgevingsvisie is onder de Omgevingswet aangemerkt als een omgevingsdocument en moet beschikbaar worden gesteld in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Digitale omgevingsdocumenten zijn in te zien via de link op de provinciale website. Digitale omgevingsdocumenten worden gepubliceerd overeenkomstig de wettelijke eisen en geplaatst op overheid.nl en het DSO.

De bijlage ‘Bijlage 1 – Wijziging Omgevingsvisie Zuid-Holland herziening 2025 (met renvooi weergave)’ bevat een weergave van de wijzigingen.

Formele bevoegdheid van Provinciale Staten

Het vaststellen van de wijziging van de omgevingsvisie is een bevoegdheid van Provinciale Staten. In artikel 3.1 van de Omgevingswet is bepaald dat Provinciale Staten één omgevingsvisie vaststellen waarin een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied en de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid zijn opgenomen. In andere artikelen van de Omgevingswet en de onderliggende regelgeving zijn relevante bepalingen opgenomen waar de provincie rekening mee moet houden of die in acht genomen moeten worden.

Vervolgproces

Na vaststelling door Provinciale Staten wordt de wijziging van de Omgevingsvisie Zuid-Holland bekendgemaakt en gepubliceerd volgende de wettelijke eisen. De dag na bekendmaking treedt de wijziging in werking.

Motie en toezegging

Wij adviseren uw Staten om de motie 1801 en toezegging RM/T.2025.026 als afgedaan te beschouwen.

Ontwerp-Besluit

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 maart 2026, met het besluitnummer PZH-2026-887449373;

Gelet op Artikel 3.1 van de Omgevingswet;

Besluiten:

Artikel I

De Omgevingsvisie Zuid-Holland wordt gewijzigd zoals is aangegeven in Bijlage 1 behorende bij dit besluit.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de eerste dag na uitgifte van het Provinciaal blad waarin dit besluit is bekendgemaakt.

Artikel III

De participatievisie en -principes van de provincie met kenmerk PZH-2018-674441312 en statenbesluitnummer 7137 wordt ingetrokken.

Artikel IV

Dit besluit wordt aangehaald als: Wijziging Omgevingsvisie Zuid-Holland Herziening 2025

Den Haag, 3 juni 2026

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Griffier
drs. B.S.M. Sepers

Voorzitter
mr. A.W. Kolff

Bijlagen:

- Bijlage 1 – Wijziging Omgevingsvisie Zuid-Holland herziening 2025 (met renvooi weergave)
- Nota van Motivering herziening 2025
- Nota van Beantwoording herziening 2025
- Reactienota Inbreng Statenfracties herziening 2025
- Omgevingseffectrapport (OER) herziening 2025
- Leefomgevingstoets (LOT) herziening 2025
- Omgevingsvisie na vaststelling herziening 2025 (service document)
- Plan-MER Windenergie Lansingerland
- Toekomstonderzoek Water en bodem sturend in het Omgevingsbeleid

Den Haag, 10 maart 2026

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

Secretaris
drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Voorzitter
mr. A.W. Kolff